

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka pred Vijećem sigurnosti UN-a

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospođo predsjednice, cijenjene članice Vijeća,

Dopustite da na početku zahvalim ovom vijeću i njegovim članicama na kontinuiranoj pažnji koju posvećuju prilikama u Bosni i Hercegovini.

Kao što sam istakao u izvještaju generalnom sekretaru, unatoč nekim pozitivnim koracima koje je vođstvo Bosne i Hercegovine poduzelo u pravcu evroatlantskih integracija, što svim srcem pozdravljam i podržavam, tempo stvarnih reformi i dalje je donekle spor, a naš zajednički cilj, održiva stabilnost zemlje, još uvijek nije postignut u potpunosti.

Tokom perioda koji ovaj izvještaj pokriva, Bosna i Hercegovina je napravila važan korak ka statusu kandidata za članstvo u Evropskoj uniji, kada su, u februaru, vlasti predale više od 20.000 stranica odgovora na Upitnik Evropske unije. Zemlja je također uspjela usvojiti nekoliko strategija kao i paket izmjena iz oblasti akciza, što je omogućilo dobijanje sredstava iz Međunarodnog monetarnog fonda.

Ovi važni koraci pokazali su da politički lideri, kada imaju zajednički cilj, mogu postići kompromis i naći rješenje.

Nažalost, malo je takvih postignuća, budući da mnogi od najistaknutijih izabranih zvaničnika ostaju nesrazmjerno fokusirani na nacionalistička pitanja koja produbljuju podjele.

Istovremeno, tijela i nadležnosti na državnom nivou stalno se osporavaju i ugrožavaju, na način koji protivrječi logici integracije sa evropskim strukturama.

* * *

Dame i gospodo,

Kao što sam i ranije izvještavao, neodgovorna i huškačka retorika koja osporava osnove Mirovnog sporazuma nije nova. Ali u posljednjih šest mjeseci svjedoci smo zabrinjavajuće eskalacije takvih izjava.

Kao što je jasno navedeno u mom izvještaju generalnom sekretaru, duboko me zabrinjava što su u posljednje vrijeme neki političari pokazali spremnost da spominju čak i mogućnost novog sukoba, uključujući i kontroverzne izjave vodećih bošnjačkih političara, koji su sugerirali da je u toku ponovno naoružavanje kako bi se "odgovorilo" na hipotetički ratni scenarij.

Te izjave uslijedile su nakon prethodne polemike o nabavci velikih količina naoružanja dugih cijevi, vojnog tipa, od strane policije RS te medijskih napisa o nacionalističkim ekstremističkim grupama. Postoji opći trend naoružavanja i to je zabrinjavajuće. Dodatno ću o ovom pitanju izvještavati u novembru.

Neki visoki zvaničnici iz Republike Srpske također su nastavili sa huškačkom retorikom, osporavajući državnost Bosne i Hercegovine i zagovarajući otcjepljenje kao krajnji cilj. Davane su i javne izjave kojima su veličani osuđeni ratni zločinci i pozivano na povratak vojske RS. Neki hrvatski zvaničnici su iznosili ideje o teritorijalnoj reorganizaciji zemlje i prijetili raspadom države ukoliko se aktuelna izborna pitanja ne riješe onako kako to njima odgovara.

Sve javne ličnosti moraju birati riječi pažljivo i odgovorno. BiH je jedinstvena, multietnička, suverena država koja se sastoji od dva entiteta, u kojoj svi građani – tri konstitutivna naroda i Ostali – žive i rade zajedno, a izabrani zvaničnici prije svega imaju obavezu da doprinose miru i pomirenju.

* * *

I to je generalna politička klima u kojoj Bosna i Hercegovina ulazi u još jedan izborni ciklus.

Prije šest mjeseci, obavijestio sam Vijeće o opasnosti od dublje političke krize nakon oktobarskih izbora, ukoliko se stranke prije njih ne dogovore o pravilima za indirektno izbore za jedan od domova Parlamenta Federacije, Dom naroda.

Nakon odluke Ustavnog suda iz 2017., kojom su osporene odredbe izbornog zakona o ovom pitanju, državni parlament mora usvojiti amandmane na taj zakon. U suprotnom, formiranje vlasti nakon izbora moglo bi biti izuzetno teško, možda i nemoguće.

Evropska unija i Sjedinjene Američke Države trenutno rade na tome da omoguće postizanje sporazuma između glavnih političkih stranaka o ovom pitanju, a u tome imaju podršku i mog ureda. Ali krajnja odgovornost nalazi se na političkim liderima. Postoji niz mogućih rješenja koja bi mogla osigurati kompromis, ukoliko su vodeće stranke voljne odstupiti od maksimalističkih zahtjeva i pregovarati u najboljoj namjeri. Ali vrijeme ističe.

Dok traje moje obraćanje, Centralna izborna komisija najaviće održavanje općih izbora početkom oktobra, iako rješenje za Dom naroda nije pronađeno.

* * *

Još jedan razlog za zabrinutost u Bosni i Hercegovini je pogoršanje u oblasti vladavine prava.

Istaknuti izabrani zvaničnici i dalje zanemaruju ili pak odbacuju pravosnažne odluke sudova na državnom nivou, a korupcija u političkom sistemu je raširena.

Oba ova elementa postala su vidljiva u slučaju koji se tiče pravosuđa na državnom nivou. U julu 2017. godine, Ustavni sud BiH proglasio je neustavnim nekoliko odredbi iz Zakona o krivičnom postupku BiH.

Budući da je prošao rok od šest mjeseci, a da Parlament BiH nije ispravio ovakvo stanje, Sud bi uskoro mogao donijeti odluku o neizvršenju i ostaviti pravosuđe BiH bez potrebnih instrumenata za borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije.

Žalosno je da se neke političke stranke protive usvajanju amandmana koji su u skladu s međunarodnim standardima. A dosta toga govori činjenica da su stranke koje se tome protive iste one koje osporavaju državne i postojeće aranžmane u Federaciji BiH.

* * *

Isto tako moram još jednom naglasiti činjenicu da građani u Mostaru još uvijek ne mogu ostvariti svoje osnovno demokratsko pravo da biraju svoje lokalne predstavnike – ne mogu realizirati to pravo već deset godina – zbog toga što stranke u Parlamentu nisu provele odluku Ustavnog suda BiH koja se odnosi na izborni sistem u Mostaru.

Međutim, ohrabren sam činjenicom da su predstavnici nekoliko političkih stranaka u Mostaru počeli da se sastaju u Mostaru na vlastitu inicijativu, što djeluje kao iskren pokušaj da se ovo pitanje napokon riješi.

Apeliram na stranke da postignu kompromis koji će omogućiti građanima Mostara da ostvare isto demokratsko pravo da biraju svoje lokalne lidere kao i građani u drugim dijelovima zemlje.

Također bih želio podsjetiti na dugoočekivanu implementaciju odluke Ustavnog suda koja se odnosi na odluku visokog predstavnika, a tiče se ravnopravnosti i konstitutivnosti Srba u Federaciji, što treba biti reflektirano u tri kantonalna ustava, a na što se čeka više od 15 godina. To znači da Srbi nisu ravnopravni i nemaju ista prava u ta tri kantona. Čak se ni ne spominju u ustavima. I tu imamo odluku Ustavnog suda koja još uvijek nije ispoštovana.

* * *

Dame i gospodo,

Da zaključim, situacija u Bosni i Hercegovini zahtijeva neprekidnu pažnju i jedinstven napor međunarodne zajednice.

Bosna i Hercegovina je napravila ogromne pomake od završetka sukoba 1995. godine u izgradnji svojih institucija i uspostavi sigurnosti i normalnog života.

Međutim, ovaj napredak ne smijemo uzimati zdravo za gotovo.

Iako su lideri u Bosni i Hercegovini i dalje opredijeljeni za integraciju u Evropsku uniju, to još uvijek nema utjecaja na svakodnevnu političku klimu u kojoj su neki političari suviše spremni da posegnu za neodgovornom retorikom i stiče se utisak da su primarno zainteresirani za očuvanje vlastitih pozicija.

Postoji rizik da ova podijeljenost i osjećaj nelagode u vezi budućnosti zemlje postepeno prodru u tkivo društva. A ne smijemo zaboraviti ni rizik od nacionalizma i ekstremizma na svim stranama u kombinaciji sa sve prisutnijim osjećajem da se zemlja nalazi u stanju socijalno-ekonomske stagnacije.

Iz tog razloga sam uvjeren da međunarodna zajednica mora hitno pojačati svoje napore na promoviranju pomirenja u Bosni i Hercegovini i regionu. Ujedinjeni narodi su, zajedno sa ostalim organizacijama, institucija koja u tom smislu može imati prominentnu ulogu u poduzimanju ovih napora.

Osim ovoga što sam već naveo, potrebno je promijeniti način vođenja politike u BiH. Ova promjena mora doći od samih političara, a mi kao međunarodna zajednica, pojedinačno i kolektivno, zainteresirani smo da podstaknemo tu promjenu.

Za početak, u datim okolnostima, moramo zadržati sve instrumente koji su nam na raspolaganju za sprečavanje svakog daljnjeg pogoršanja situacije. Ovdje mislim na civilne i vojne izvršne mandate.

Takođe sam uvjeren da moramo detaljnije definirati šta sadrže reforme potrebne da zemlju povedu naprijed i da budemo spremniji da reagiramo na izjave i poteze vodećih političkih lidera kada oni svojim nastupima stvaraju rizik od dodatne destabilizacije političkog i sigurnosnog okruženja.

Na kraju, apelirao bih na sve nas, kao međunarodnu zajednicu, da budemo jedinstveni u svom pristupu i da koordiniramo naše napore. Na kraju krajeva, cilj nam je zajednički: suverena, jedinstvena i decentralizirana, ali isto tako i stabilna i funkcionalna Bosna i Hercegovina. Uvjeren sam da svi želimo da Bosna i Hercegovina bude svijetao primjer tolerancije i povjerenja u kojoj je tradicionalno moguć zajednički život svih kultura, naroda i građana.

Hvala.